

nes novemu gospodu učeniku veliko veliko izročili, — izročili naj dražje blago, mladost svojo, prihodnjo srečo ali nesrečo v soseski. Od vas pričakuje novi učitelj, da pridno pošiljate svoje otroke v šolo, da otroke lepo za šolo nagovarjate in spoštljivo učenika v misel jemljete in otroke po svoji moči in vednosti za šolo pripravljate. Težaven stan je učiteljski, toliko bolj, ker so prihodki pičli, stanovanje revno in slabo. Prosim vas torej vse skupaj, pomagajte gospodu učeniku povsod, da svoje težavno delo v čast božjo in izveličanje svoje duše lažje opravlja.

Tako sem tedaj novemu učeniku vpričo soseskinih mož šolo izročil. Zagotavljam Vas, da se je marsiktero oko pri teh besedah solzilo; tudi meni se je hotla solzica v oči prikraati.

Vse naše delo in prizadevanje naj pa kraljestvo božje na zemlji razširjuje. Z Bogom! *)

Pomenki

o

slovenskem pisanji.

xxxvi.

T. L. 1849. se je oglasil Metelko v 3. listu s spisom: **Sloven** ali **Slovan**, pa ne **Slavjan** ali **Slavijan**:

U. „Kdo more po pameti misliti, de bi bili naši predniki ime svojiga naroda iz besede slava olikovali ali izpeljevali? Veliko bolj jim je bilo mar za mir ko za slavo, kar nam njih zgodovina pové, in tudi že beseda bran očitno spričuje. Beseda vojska poméni pri njih kardelo vojšakov, in vojsko so imenovali bran; in ta beseda nam razločno pokaže, de se niso vojskovali za slavo, ampak so se le branili. Smešno je terditi, de bi bil ta tako mirin in pameten narod v besedi svojiga imena, ko še v vojskovanji ne, na slavo mislil. Lahko si je pa misliti, de so le po besedi kakor druge tudi svoj narod imenovali: Latince so imenovali Vlahe, to poméni pri njih, kar pri nas blebetavce, vlahvovati je pri njih blebetati, — Tevtone pa Nemce, to je mutce, nem poméni mutastiga; kdor pa je njih jezik govoril, jim je bil Sloven

*) Pričujoči govor nam kaže, kaj da je in kakošen da ima biti keršanski učitelj. — Tudi v marsikterem drugem oziru se nam ta govor in takošno vpeljevanje novega učenika zelo podučljivo in zanimivo dozdeva. — Razlaga naj si ga pa sleherni, bodi si ali prednik ali podložni, po svoje. Vredn.

ali Slovan, to je z besedo, njim znano, obdarovan; slovo pomeni besedo, govor.

Pa tudi konec besede „Slavjan“ je napčen: kadar se beseda z v končá in si jan natakne, se mora vselej l predstaviti, ki ga tukaj ni, postavim: Lancovljan i. t. d. Lahko si je tudi misliti, de je Nemec po svoji šegi imé Slovan v „Slawe“, „Slawen“ prekoval.

Kogar je pa Rusovski pravopis v napčno pisanje tega imena zapeljal, se bo te napčnosti lahko prepričal, če le v Rusovsko slovnico pogleda, kjer je pravi izrek Rusovskega 'ja ali a povédan.

Tudi primki Souvan, ki jih je več v naši deželi, nam kažejo pravo imé našiga naroda, in u so še zmirej ohranili, de nam očitno pokažejo, od kod je to imé; pa še očitniši bi to pokazali, ko bi u pred o devali: Suovan, Slovan. Častiti gospodje Souvani mi ne bote zamerili, de vas tukaj očitno v misel vzamem!

(Metelko).

T. „Zamerite ali ne zamerite, bi djal sedanji čitavničar, sej tako ves slovenski, pa še slovensko-nemški svet vé, da smo Souvanovi!“ —

Tisto leto še so prinesle Novice l. 45 spis, kateri se po naslovu glasi: Še nekaj zastran imena „Slovan“ ali „Slavjan“ — skorej bi djal — poprejšnjemu v odgovor:

U. „Ker so se nekteri gosp. jezikoslovci v pravdi: ali ima imé „Slovan“ ali „Slavjan“ veljati, tudi na „starožitnosti“ gosp. Šafarika opirali, ne bo napčno opomniti: „kar v ti reči slavni J. Kollár (v knjigi „Sláwa Bohyně a původ gmena Slawûw“ i. t. d.) svojimu prijatlu Šafariku ravno v odgovor na „starožitnosti“ piše, si prizadevaje dokazati, de je korenina iména našiga naroda boginja „Slava“, katero so naši očaki še v svoji prvi domačii — v Azii — za boginjo ognja ali svitlobe častili, in po njenim možu Agni (oginji) jo tudi Agniji (to je: ognjenka) imenovali.

Misli in dokazi gosp. Kollárja pa v kratkim to le obsežejo: V starim svétu se je en narod od družiga skoraj le po svojih bogovih, ali po njih častenju razločil. Narod in bogoznanje (véra) sta se v tistih davnih časih sploh takó popolnoma zedinila in scelila, de se je obema vkup le eno samo imé dajalo. Tako so Brami, Bramani, Birmani po bogu

Brahma; Budhisti po bogu Budha; Atenčanje po boginji Atene i. t. d. imé dobili.

Ker je slavjanski narod v Azii, in tudi v Evropi od vsih strani take narode za sosede imel, ki so se po bogovih imenovali, ne more razumu in zgodovini nič bolj priležniga in primerjeniga biti, kakor de pri enakih okolišinah, vzrokih in šegah tudi na enakost začetja imena slavjanskiga naroda mislimo, de tedaj za resnico terdimo, de — kakor Bramani od častenja boga Brahma, Tevtonci (Nemci) od boga Tevta, Skandinavci od boga Skanda, — so tudi Slavjani od častenja boginje Slave svoje imé dobili.

Slava pa je (kakor gosp. Kollár na drobno razloži) po besedi in pomenu ravno Svaha ali Svava, namreč nekdanja staroindiška boginja luči ali ognja, in pomeni po svoji korenini tudi jasnost, svetlobo, bleskoto, — v daljim razumu pa še čast, mogočnost, veličanstvo, — kar se je še dosihmal v naših besedah: slava, slavni i. t. d. ohranilo.

Po tem takim imé „Slavjani“ pomeni po svojim izvirku práv za práv: častitelje luči ali ognja (Licht- und Feuer- verehrer); — kar sicer dan današnji, odkar je slavjanskemu narodu luč sv. evangelja zasvetila, več ne veljá, pa vendar toliko dokaže, da sinovi Slave že od nekdej niso temóte čislali!⁴ (Ravinski.)

T. Da bi je le tudi sedaj v svetih in svetlih rečeh nikjer in nikdar nikoli ne čislali!

Podučno berilo za mladost.

XIV.

Naravoslovje.

4. Gorkota.

Vse reči so ali merzle, gorke, ali vroče. Vse to se pri rečeh zaznamuja z besedo gorkota. Gorkota se zbuja ali izvira po mnogih virih. Če se dve reči eno z drugo dergnete ali tolčete, se sogrejete. Nekdaj so ljudje netili ogenj le s tem, da so suh les ob drugega dergnili, ter v lesu spijočo gorkoto budili. Pri mnogih prikazkih, posebno pri gorenji, se zbuja gorkota in vročina. Zemlja ima že sama v sebi gorkoto, ktera se na verhu ne pozná toliko, kakor v globočini. Naj bolj